

ІСТОРІЯ ТУРИЗМУ В ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЛЮДСТВА

Актуальність. Утвердження суверенності України супроводжується своєрідним “історичним ренесансом”. Ми спостерігаємо спалах неабиякого інтересу до проблем вітчизняної історії, витоків національної культури. Це зрозуміло, адже знання історичних і культурних надбань наших предків потрібне не тільки для відродження державності. Піднесення національної гідності, а й для використання кращих традицій минувшини у практиці сьогодення.

Україна з давніх давен притягувала до себе іноземних гостей, її релігійні святині та культурні пам'ятки користувалися славою. Однак історія туризму в Україні вивчена недостатньо. Предметом спеціального наукового дослідження вона стала нещодавно. Власне вітчизняне “туристознавство” почало формуватися після 1991 року. Відомості про туристичну діяльність за часів існування СРСР містилися у дослідженнях загальнодержавного значення.

Аналіз попередніх досліджень. За останні роки вже з'явилося чимало наукових публікацій з цієї проблематики, в яких дослідники прагнуть з'ясувати, коли в Україні з'явилося таке суспільне явище, як туризм. Інтерес до історії туризму в світі та Україні зумовлений не лише потребами історичної науки чи вимогами історичної пам'яті народу. Ці знання потрібні викладачам, студентам вищих навчальних закладів, фахівцям туристичної справи, яка останнім часом виступає як важливий сектор суспільного виробництва, культури та “індустрія гостинності”.

Постановка проблеми.

Закон України “Про туризм” (2005 р.) визначає туристську галузь як одну з пріоритетних галузей національної економіки і культури [1].

Туризм в Україні пройшов ті самі етапи розвитку, що й у країнах Європи. Прототипом його також було мандрівництво.

Винахід грошей фінікійцями і розвиток торгівлі, що почався в 4-му тисячолітті до н. е., можна визначити як початок сучасної ери подорожей. Фінікійці також винайшли писемність і колесо, так що їх по праву можна вважати родоначальниками «туристського бізнесу» [2].

В стародавній колісці Західної цивілізації подорожі з метою торгівлі, комерції, релігії, лікування або навчання були популярними ще за давніх часів.

З метою вивчення нових територій відправлялися в далекі подорожі старогрецькі учені (Геродот, V ст. до н.е.) і дослідники інших країн (Піфей, IV ст. до н.е.).

Починаючи з 776 р. до н.е. щорічно на Олімпійські ігри стікалися тисячі любителів спорту і шанувальників мистецтв не тільки з Еллади, але і інших держав Середземномор'я. До цього періоду відноситься і будівництво спеціальних великих будинків, в яких могли розміститися і відпочити атлети і глядачі.

Нагромаджені до початку нашої ери географічні дані про різні країни якнайповніші були висловлені стародавніми географами Страбоном (63 р. до н.е.-20 р. н.е.) і Клавдієм Птоломеем (90-168 рр. н.е.).

Стародавній Рим вніс свій внесок в історію туризму: багатство, достаток і величезні території імперії були першорядними складовими, необхідними для туризму. Римляни побудували прекрасну мережу доріг, по яких вони могли подорожувати на конях на відстань більше 100 миль в день, щоб подивитися знамениті храми в регіоні Середземномор'я, особливо піраміди і пам'ятки Єгипту. В період розквіту римської імперії для римлян з багатих сімей поїздка до Греції часто була пов'язана з необхідністю доповнити свою освіту. Пізніше подорож до Греції стала набувати розважального характеру: країна привертала туристів фестивалями, атлетичними змаганнями і іншими видами розваг. Переміщення

багатих мандрівників вимагало відповідної організації їх відпочинку. Особливо охоче відвідувалися місця з теплими мінеральними джерелами.

Ще в I ст. до н.е. в римській імперії виникли державні заїжджі двори, що знаходилися один від одного на відстані одного дня їзди на коні. Вони розташовувалися в містах і на головних дорогах, по яких проїжджали кур'єри і державні службовці з Риму, аж до Малої Азії і Галії.

В правління Олександра Великого (з 334 р. до н.е.) місто Ефес в Туреччині стало важливим торговим центром і одним з головних міст в античному світі, куди стікалися туристи, щоб помилуватися на акробатів, жонглерів, чарівників, які переповнювали його вулиці.

Проте занепад римської імперії (I ст. н.е.) супроводжувався і занепадом туризму. Потік багатих мандрівників скоротився, дороги прийшли в непридатність, країна стала наповнюватися бандитами, злодіями, що зробили подорожі небезпечними. Протягом подальших століть і до середини XV ст. головним видом подорожей було паломництво європейців, які подорожували по святих місцях континенту.

Витоки вітчизняного туризму простежуються вже за часів утворення та існування першої давньоруської держави "Руська земля". Писемні джерела свідчать, що Русь X-XI ст. підтримувала широкі й багатогранні зв'язки з багатьма країнами світу: Візантією, Польщею, Угорщиною, Францією, Німеччиною, скандинавськими країнами та народами.

Описи подорожей Україною та вражень про наш народ дають величезний та цінний матеріал щодо географічних, побутових, економічних особливостей країни у найрізноманітніших галузях країнознавства.

Представники привілейованих класів в середні століття подорожували до цілющих джерел. Проте, не дивлячись на різні цілі походів і подорожей, всі вони об'єктивно розширювали географічні пізнання людини. Докладні описи побачених ними річок, морів, материків і країн залишили Афанасій Никитін, Марко Поло, Васко да Гама, Христофор Колумб і ін.

Створювалися передумови для великих географічних відкриттів кінця XV - другої половини XVII століття, число невідкритих географічних місць на карті світу неухильно скорочувалося.

Перші подорожі американців по країні здійснювалися пішки або на конях, надалі стали використовуватися маленькі човни і каное. Залежно від того як будувалися дороги, стали поширюватись поїздки на поштових каретах.

З розвитком у XIX ст. індустріального суспільства, появою залізничного транспорту та пароплавства створюються сприятливі умови для перетворення стихійного мандрівництва на організований туризм.

Наприкінці XIX – XX ст. на українських землях, що були територіями Російської та Австро-Угорської імперій, за прикладом деяких європейських країн почали створюватися перші туристські організації й товариства, формувалися туристські регіони і курортні зони. Загалом же туризм не став на цих територіях масовим явищем, на тому етапі він залишався ще привілеєм вищих прошарків суспільства – аристократії й буржуазії, оскільки саме ці соціальні верстви мали достатні кошти. В свою чергу, творча інтелігенція прагнула використати туризм і екскурсійну справу для просвіти народу й піднесення його національної свідомості. В дореволюційний період туризм належав до сфери громадсько-суспільної діяльності і тому значну роль у становленні туризму на українських землях відігравали видатні суспільно-політичні діячі, вчені, прогресивна національна інтелігенція.

З предмету розкоші він стає необхідністю населення високорозвинених індустріальних країн. В кінці XX ст. спостерігається збільшення попиту на туристичні послуги серед людей середнього і нижче середнього статку. Це ще в більшій мірі диференціювало туристичний ринок, призвело до різноманіття туристичного продукту, розрахованого на людей з різним

матеріальним статком, різними інтересами, метою і вимогами до рівня сервісу.

Наступний період суспільного життя серйозно позначився на становленні туризму. Розвиток і укрупнення міст, поглиблення процесів спеціалізації праці, розвиток торгових ярмарків, підвищення життєвого рівня призводить до зростання кількості людей, які мають стимул і можливість подорожувати.

Велику роль в процесі подальшого розвитку туризму починають відігравати фактори, пов'язані з появою сфери послуг та невиробничої сфери, будівництвом інфраструктури. Револьюційні перетворення в галузі механізації і укрупнення виробництва мали для розвитку туризму велике значення. Перш за все це було пов'язано з подальшим розвитком різних напрямків сфери послуг, одним з яких став туристичний бізнес.

Справжнім зоряним часом для туризму стало ХХ ст., особливо друга половина. Попит на туристські послуги стимулював швидкий розвиток туристичної галузі у багатьох країнах. До бюджетів країн з розвинутою інфраструктурою залучалися величезні валютні надходження, було створено багато робочих місць у сфері обслуговування туристів. Усе це сприяло економічному піднесенню країн, для яких туризм став одним з головних джерел прибутку.

Крім того, у ХХ ст. туризм набув значення і як соціально-культурне явище. Туризм став одним з проявів способу життя цілих суспільних верств у розвинених країнах світу.

Глибоке визначення багатьох аспектів, велика організаційна робота по залученню і обслуговуванню туристів, планування і підготовка маршрутів, будівництво спеціалізованих комплексів, розвиток інфраструктури окремих регіонів – все це дозволяє віднести туризм до сучасної індустрії відпочинку, лікування, розваг, бізнесу. Саме в цей період туристична діяльність стає основною діяльністю для багатьох підприємств і організацій, які професійно надають туристичні послуги.

Туристична індустрія - це сукупність виробництв різних галузей господарства, закладів культури, освіти, науки, що забезпечують створення матеріально-технічної бази туризму, підготовку кадрів та процес виробництва, реалізації і споживання туристичного продукту на основі використання природних багатств, мінеральних і духовних цінностей суспільства.

В умовах зростання психологічних навантажень, інтенсифікації життя людини в індустріальних країнах туризм діє як ефективний засіб рекреації.

Таким чином, розвитку туризму у світі сприяли політичні, економічні, технічні, культурологічні та соціальні фактори. Інтенсивний розвиток туризму спостерігається в країнах із сприятливою внутрішньою і зовнішньою політикою, стійким економічним розвитком, високим рівнем культури, соціальною підтримкою громадян.

Значення туристичного бізнесу постійно зростає. Це пов'язано з тим, що туризм набирає все більшого значення для міжнародних зв'язків, є стимулом для поживлення економічного стану країн і окремих регіонів. Туризм виступає стабілізатором налагодження та укріплення стосунків між країнами, дійовим фактором підвищення престижу країни в міжнародному співтоваристві, ділових колах [3].

На міжнародному туристичному ринку на сучасному етапі існує жорстка конкуренція. Великі туристичні підприємства намагаються розповсюджувати свій вплив, яскравим прикладом чого є просування свого капіталу на іноземні ринки. Тим самим вони здійснюють позитивний вплив на розвиток туристичної галузі, допомагаючи країнам, що розвиваються зайняти стійке положення на міжнародному ринку туристичних послуг.

На думку різних аналітиків, в основі розвитку туризму лежать наступні чинники:

- економічне зростання і соціальний прогрес, які приводять до розширення об'єму ділових поїздок і поїздок з пізнавальною метою;
- вдосконалення всіх видів транспорту, що здешевлює поїздки;
- збільшення числа найманих робітників і службовців в розвинених країнах і підвищення їх матеріального і культурного рівня;

- інтенсифікація праці і необхідність отримання якомога більшого задоволення і розслаблення під час відпочинку;
- розвиток міждержавних зв'язків і культурних обмінів між країнами, що призводить до розширення міжособових зв'язків між і усередині регіонів;
- розвиток сфери послуг стимулює розвиток сфери перевезень і технологічний прогрес в області телекомунікацій;
- ослаблення обмежень на вивіз валюти в багатьох країнах і спрощення прикордонних формальностей.

Туризм в країні повинен розвиватися паралельно з економікою і у взаємозв'язку з іншими галузями соціально-економічного комплексу. Із зростанням зайнятості у сфері туризму ростуть доходи населення і підвищується рівень добробуту нації.

Впровадження нових технологій в туризмі і суміжних галузях економіки сприятимуть різкому ривку в розвитку сфери подорожей. Політична, соціальна і фінансова інтеграція багатьох країн створить оптимальні умови для розвитку і вдосконалення готельної, транспортної, торговельної інфраструктури і інших ресурсів туристського ринку, а також забезпечення безпеки туристів під час подорожей, охорони і дбайливого використання в цілях туризму навколишнього середовища не тільки в розвинених, але і в країнах, що розвиваються. Збільшення оплачуваної відпустки, зростання особистого доходу, підвищення рівня освіти, прагнення до пізнання іншої культури - важливі чинники, що впливають на розвиток світового туристського ринку.

При зростанні попиту на туристичні послуги спостерігається велика конкуренція серед регіонів в залученні туристів і тому визначальними чинниками стають: підвищення якості туристичних послуг, яскравість і різноманітність анімаційних послуг для всіх категорій відпочиваючих, доступна ціна, використання комп'ютерних баз даних клієнтів, електронна інформація і комунікаційні системи, позитивна, вражаюча і незабутня аура в туристичних комплексах.

Література:

1. Закон України про туризм. К.: Парламентське вид-во, 2005.
2. Немоляева М.Э., Хадорков Л.Ф. Международный туризм: вчера, сегодня, завтра. – М.: Международные отношения, 1985.
3. Панирян Г.А. Международные экономические отношения: экономика туризма. – М.: Финансы и статистика, 2000.

Summary:

Pobigun O. HISTORY OF TOURISM IS IN A PROGRESS OF HUMANITY TREND.

In this article intercommunication of development of humanity and growth of requirements is considered in tourist services, necessity of perfection of market of tourist services.

Надійшла 26.05.2008

УДК 338.486.2.02] (477)

Ірина ПУРСЬКА

РОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У РОЗВИТКУ В'ЇЗНОГО ТУРИЗМУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ

Постановка проблеми. Пріоритетним напрямком державної туристичної політики України визначено розвиток іноземного туризму, адже такий вид туризму ефективно впливає на соціально-економічний розвиток та зростання держави, сприяє виходу країни та її суб'єктів господарювання на світовий ринок туристичних послуг та створює сприятливі умови для всебічної інтеграції до світової спільноти. Поряд із цим, темпи зростання кількості іноземних відвідувачів в Україні ще не є високими, хоча демонструють позитивну та сталу динаміку розвитку. Це можна пояснити недостатньою конкурентоспроможністю та